GAZETA LWOWSKA

We Czwartek Nro. 62. 17. Kwietnia 1817.

Wiadomości zagraniczne.

Chiny.

Zawinął z Makao do Retterdamu okręt, który przywiozł dokładnieysze wiadomości (*doniesionym iuż w 53cim numerze gazety naszey*) skutku poselstwa Angielskiego do Chin. Cesarz Chiński napisał d. 5. Września r. z. do Wice-Krola w Kantonie, donosząc mu, iż Poseł Angielski przybył do Tien Sing, i że Wielkorządca tameczny zaprosił go wraz z będącemi przy nim osobami na ucztę; lecz Poseł nie zachował dawnych zwyczaiow, nie maiąc żadnego względu na gościnność i szacunek, z iakiemi był przyięty. Udał się z tamtąd Poseł do Y Juen, letniego pałacu Cesarskiego. Zasiadł Cesarz na tronie, chcąc mu dać posłuchanie; lecz Poseł pod pozorem słabości nie chciał przed nim stanąć. Roskazał więc Cesarz, ażeby Poseł na powrót wyiechał. Sądząc atoli, iż ublizenie winnego szacunku, niegrze znosci samego Posła przypisać wypada, ile że Monarcha iego wyprawił go z tak dalekich stron przez rozległe morza, dla oddania Cesarzowi listu i podarunków, co oczywiście dowodzi, iż wspomniony Monarcha chciał, aby Poseł okazał należne Cesarzowi uszanowanie, poczytał więc Cesarz za rzecz przyzwoitą, nie odsyłać przywiezionych podarunków, bo inaczey uchybiałby własney swoiey maxymie okazywania dobroci i przychylności dla małych nawet Królów. Z tego więc względu przyiął Cesarz naylichsze z pomiędzy podarunków, to iest: 4 mappy jeograficze, 2 obrazy i 95 rycin, a za to posłał Królowi Pai (1) i Izeon Chu (2) w podarunku, z czego przekona się Król Angielski, iż Cesarz trzyma się wiernie maxymy: Hou lao Polai (3). Ucieszony Poseł i powodowany wdzięcznością, okazawszy żal swóy, wyiechał do Them Chea. Następuie daley w tem pismie rozkaz do Wice-Króla w Kantonie, ażeby za przybyciem Posła, dał dla niego ucztę, i powiedział mu te słowa: „Nie macie dosyć odwagi. Przybyliście do Com-Mew (4) i nie mogliście patrzeć na niebiańskie oblicze wielkiego naszego Cesarza. Że zaś Król wasz uwielbia mądrość naszego Rządu, dla tego więc przyiął od niego Cesarz kilka małych podarunków, a natomiast dał mu kosztownieysze. Składaycie mu dzięki za tę łaskę. Wracaycie spiesznie do swoiey Oyczyzny, i czciycie waszego Dobroczyńcę. To, czego z podarunków nie przyięto, ma bydź bez szkody na okręt oddanem.“ Jeżeliby Poseł nalegał o przyięcie reszty podarunków, powiedźcie mu: „Odebraliśmy wyraźny w tey mierze rozkaz naszego Cesarza, i nie śmiemy ieszcze raz uszu iego naszem pytaniem zatrudniać.“ — To rzekłszy odrzućcie podarunki, i dopełniycie tego, co wam przepisano.

(1) Biały kosztowny kamień, w którego środku znayduie się kwiat, maiący kształt serca ludzkiego. Rozdaie go Cesarz Chiński Mandarynom z powodu iakich pomyślnych wypadków, lub też przyymuie go od nich.

(2) Ozdoba okrągła, maiąca 108 drogich kamieni; nosić ią zwykli Mandaryni na piersiach, gdy stawaią przed Cesarzem.

(3) Maxyma Konfucyusza, znaczenie iey takie: Bierz mało, a day wiele.

(4) Brama do pałacu Cesarza Chińskiego.

Wielka Brytaniia.

Kompaniia Wschodnio-Indyyska nie odebrała urzędowych wiadomości o niepomyślnym skutku poselstwa Lorda Amhersta do Dworu Cesarza Chińskiego, i o potyczce fregaty Angielskiey Alcesty ze statkami Chińskiemi niedaleko Kantonu. Nadesłane w tey mierze doniesienia są listowne, i pochodzą od osób, które są umieszczone przy faktoryi Angielskiey, i dla tego Kompaniia nic ieszcze nie ogłasza. Dwa okręty miały w końcu Listopada wypłynąć z Kantonu do Anglii; przywiozą one zapewne smutne wiadomości od Lorda Amhersta. To pewna, iż Chińczykowie dopiero na mocy późniey odebranego wyraźnego rozkazu Cesarza swoiego, rozpoczęli kroki nieprzyiacielskie. Zarzucaią Kapitanowi Angielskiemu, iż z fregatą swoią za daleko się w gó-

rę rzeki posunął, i że zaraz po wysadzeniu Posła na ląd, slop Lyra udał się w zamiarze czynienia odkryć na żołtem morzu. Wiadomo zaś, iż Chińczykowie nie chcą, aby cudzoziemcy wewnętrzne okolice ich Kraiu poznali.

Jedno z pism publicznych Angielskich umieściło w tey mierze następuiące uwagi: „Zdaie się, iż Rząd Chiński nie sprzyia W. Brytanii, dla którey byłoby to bardzo szkodliwem. Wprowadza się bowiem rocznie do Anglii 25 do 30 milionów funtów herbaty, i przedaie się blisko za pół pięta miliona funtów szt. (45 milionow ZR.), a sam tylko Cesarz Chiński może ten handel zatamować. Ileżby to Angliia straciła na samem cle od tego towaru! Nie brakowałoby go wprawdzie, lecz przychodziłby inną drogą. Upadłby tym sposobem ieden z filarów, na których wspiera się Rząd Kompanii Wschodnio-Indyyskiey. Daniia, Szwecya, Hiszpaniia, Francya i Portugaliia, maią (iak wiadomo) faktorye swoie w Chinach. Jakieżby się otworzyło pole ich handlowi, gdyby większe zatargi między Chinami i Angliią powstały!"

Podaiąc P. Brougham (*wiadomy z numeru 56go i 57go gazety naszey*) wniosek, względem złego stanu handlu i rękodzieł Angielskich, wyraził ieszcze w mowie swoiey, iż źródło tey niedogodności znayduie się w przewrotnych zasadach, według których ile możności staraią się wspierać wywóz, a ograniczać przywóz towarów.

„Ministrowie (mowił daley) zniszczyli przez ograniczenia handel we wszystkich odnogach iego. Kray nasz może mieć dosyć pieniędzy, lecz nie ma ani życia ani zatrudnienia. Norwegiia, która innemi czasy za 400,000 funtów szterl. (4,000,000 Zł. R.) towarów rękodzielnianych od nas brała, nie bierze teraz nic więcey, bośmy przywozu żelaza i drzewa budowniczego zabronili, lubo żelazne kopalnie nasze bynaymniey się przez to nie polepszyły. Dawniey płaciła Norwegiia drzewem i zelażem, teraz ma płacić gotowizną, a tey nie ma. Mocą uchwały rozkazaliśmy, ażeby osady nasze tylko przez okręty Angielskie potrzebny dowóz żywności i drzewa otrzymywały; aleź Ameryka doskonale wiedząc, że te osady, pomienione potrzeby koniecznie od niey pobierać muszą, wydała uchwałę, która wywozu tych potrzeb tylko na Amerykańskich okrętach dozwala. Na tem cierpi naywięcey osadnik, gdyż przez to drożey płacić musi. Daleko niedorzecznieyszą ieszcze była polityka Ministrów względem Ameryki Hiszpańskiey. Wywóz z tych krain wynosi 18,000,000 funt. szterl. (180 milionow ZR.), a ludność 17 milionów. Wszyscy ci ludzie radziby z nami handel prowadzili, i radziby produkta swoie za nasze mieniali. Otworzyły się były nayświetnieysze widoki, ale ich nauka o prawości tronu zniszczyła. Z miłości ku Ferdynandowi VIImu zbezwładniamy wszelkie przedsiewzięcia handlowe; zbezwładniamy samych siebie. Roku 1814go ponowiliśmy tak zwany traktat Apodakański (w roku 1809 zawarty), mocą którego prawie zawarowano, aby się Ameryka południowa pod panowanie Hiszpańskie powróciła. Jakże dotrzymuie Hiszpaniia traktatu swoiego? Jeszcze nie zniosła handlu niewolnikami, i przytrzymuie według upodobania nasze okręty kupieckie w Ameryce południowey. Musiemy po 8 1/2 od sta opłacać od towarów, które do Hiszpanii wprowadzamy. W równymże duchu działa Kanclerz Izby skarbowey, kiedy sam, według własnego zeznania swoiego na posiedzeniu ostatniem, nowe cła na wino z Bordeaux przychodzące, nie dla pomnożenia przychodów skarbowych, lecz dla przeszkodzenia przywozowi onego, nałożył. Od węgli kamiennych opłacamy po 70 od sta cła wywozowego, chociażby one we Francyi pokup znalazły, gdybyśmy płody Francuzkie przyymować chcieli. Przy roztrząsnieniu opłat rozmaitych, widzę, że przez ich podwyższenie, nie więcey, lecz nawet mniey weszło, osobliwie od cukru i wina, ponieważ się konsumpcya onychże zmnieyszyła. Widzę, że teraz porty Rossyyskie, Pruskie, Austryackie, Hiszpańskie i Francuzkie dla handlu Angielskiego bardziey są zamknięte, aniżeli za czasów zamknięcia całego stałego lądu, ponieważ Ludy i Rządy iedną wolę maią." Nakoniec rzekł P. Brougham, „że handel i rękodzielnie Angielskie w bezprzykładnie złym znaydnią się stanie, który nayważnieyszey uwagi wyciąga; że nędza ta powstała z zasad, których się co do zewnętrznego handlu Angielskiego trzymano, i że w tey mierze koniecznie potrzeba odmiany; że przyczyną ustawiczney nędzy są także po części i wygórowane podatki, które Kray do ubóstwa przywodzą i zmnieyszone bydź muszą, i że przez takie systema nie osiągnie się korzyści od zagranicznych Narodów spodziewanych."

P. Robinson upatrywał przyczynę złego stanu handlu, iedynie tylko w przeyściu ze stanu woyny do stanu pokoiu. „Zmnieyszenie liczby woyska (mówił on) pozbawiło chleba

mnóstwo robotników przy fabrykach żelaznych, stalowych, i wełnianych; iest także i w Londynie 18,000 krawców zarobku nie maiących, ponieważ mało mundurów iest do robienia. Podobnież i w Convontry 3000 zegarmistrzów nie maią roboty, ponieważ wszyscy Anglicy, do Francyi podróżuiący, tam sobie kupuią zegarki, które nie tylko są tańsze, lecz nawet lepsze, i ukradkiem do Anglii wprowadzane bywaią. Ministrowie nasi, chcąc z obcemi Mocarstwami korzystne związki handlowe zawrzeć, musieliby im podobnychże dozwolić, aby mogły bydź trwałemi. Francya przewyższyła nas iuż w swoich towarach iedwabnych, a teraz główną uwagę swoią zwróci na fabrykaty bawełniane. W Szwaycaryi, Saxonii i w całych Niemczech, zakładaią się z powodu pokoiu rękodzielnie (?), a wszędzie gdzie się znayduią przemysł i pieniądze, powstaną podobne onymże."

Lord Castlereagh poczytywał obecny smutny stan rękodzieł za przemiiaiący, mówiąc: „Nie iest prawdą, aby wszystkie porty stałego lądu miały bydź dla Anglii zamknięte, co wywóz dowodzi. Ten w roku 1815stym był większym, aniżeli w innym iakowym roku; zmnieyszył ón się w roku 1816stym, lubo także i w nim był znakomitszym, aniżeli wszelki wywóz przed rokiem 1815. Obieg wexlów był innemi czasy ze szkodą Anglii po 30 od sta, teraz zaś czyni 6 do 7 od sta korzyści; wszystko daie otuchę, że obecny zły stan wkrótce ustanie."

(Jeden z politycznych pisarzy Angielskich taxuie szkodę, którą Angliia od trzech lat iedynie tylko przez zmnieyszoną wartość gruntów i płodów chowu bydła poniosła, prawie na 300 milionów funtów szterlingow — 3000 milionow ZR. —).

Na sessyi Izby niższey został wniosek P. Lyttletona względem zniesienia loteryi 72 głosami przeciwko 26 odrzuconym. Gminna Rada Londyńska uchwaliła niedawno na iednem posiedzeniu, aby loterye, iako współdziałaiącą główną przyczynę wzmagaiącego się ubóstwa i zbrodni Izbie niższey donieść, i o zniesienie onychże prośbę podać.

Na sessyi Izby niższey d. 18. Marca zapytał się P. Brougham, czy to prawda, iż Rząd Hiszpański odstąpił obwodu Monte-Video dla Portugalii, za co ma dostać Olivenza. Na żądanie Kanclerza Skarbowego, odłożył P. Brougham zapytanie swoie do obecności Lorda Castlereagha.

Na sessyi Izby niższey d. 19. Marca ponowił P. Brougham powyższe swoie zapytanie. Odpowiedział Lord Castlereagh, iż nie ma żadney o takim traktacie wiadomości, i że nawet o nim wątpi. Utyskiwał P. Brougham, iż Officer Angielski, Lord Beresford, urządził napad na Monte-Video. Odpowiedział Lord Castlereagh, iż Rząd Angielski nie może wchodzić w czynności Lorda Beresforda, iako Jenerała Portugalskiego. Zapytał się P. Ponsonby, czyli Minister Angielski w Ameryce podał iakie przełożenie przeciwko pomocy, którą Amerykanie dawali powstańcom? Odpowiedział Lord Castlereagh: że nie podał.

Zjednoczone Niderlandy.

Biskup Namurski oświadczył w liście pasterskim: że Oyciec S. żąda i rozkazuie, aby w Niderlandach konkordat Napoleoński w zupełney mocy zostawał, dopóki nowy konkordat z Królem Niderlandzkim zawartym nie będzie.

Według naynowszych wiadomości Bruxelskich z dnia 21. Marca, został Xiądz Foere, Redaktor Spektatora Belgickiego (Spectateur Belge), którego sprawa tak bardzo w oczy uderzała, przez nadporządkowy szczególny Trybunał sądowy (właściwości którego tak bardzo się opierano) w nocy z dnia 20go na 21wszy Marca na karę dwuletniego więzienia i na zapłacenie kosztów processu skazanym. Sąd kassacyyny Bruxelski, odrzucił iego odwołanie się przeciwko właściwości Trybunału szczególnego.

Też same wiadomości donoszą, że sławny prawnik P. Daniels (były Zastępca jeneralnego Prokuratora przy Sądzie kassacyynym Paryzkim) jeneralny Prokurator przy naywyższey Władzy sądowey Bruxelskiey, pomimo naymocnieyszych przełożeń wziął dymissyę. Chce ón udać się do Kolonii, mieysca urodzenia swoiego. (Za czasów ostatniego Xięcia Elektora Kolońskiego, był Daniels Professorem prawa w Uniwersytecie Bonneńskim).

Gazeta Gandawska z dnia 22go Marca umieściła co następuie: „Chociaż donoszono, że wyszedł rozkaz aresztowania Biskupa Gandawskiego, przecież możemy zapewnić, że się dotychczas nikt nie zgłosił do rezydencyi biskupiey, aby ten rozkaz wykonać."

Według gazet Bruxelskich, zapozwał Hiszpańsko-Królewski Poseł przy Dworze Niderlandzkim Redaktorów gazety Vrai-Liberal, z powodu rozmaitych artykułów przeciwko Dworowi Hiszpańskiemu umieszczonych.

Szwaycarya.

Ustawicznie wynoszą się ludzie z Szwaycaryi i od lewego brzegu Renu. Naymuią wielkie okręty dla przewożenia wychodców (emigrantow) na Renie do Hollandyi, z kąd się na okrętach do Ameryki północney puszczaią. Kilkaset osób z Kantonow Bazyleyskiego, Solurskiego, z Biskupstwa Bazyleyskiego etc., popłynęło niedawno wielkim okrętem na Renie. Pod Kachlem przyłączyło się do nich wielu włościan i naiemników z ościenney Alzacyi. Inne transporta odeydą niezabawem. Coraz staie się podobnieyszem do prawdy, że pewni spekulanci Hollenderscy podjęli się wyprawiać tych ludzi do Ameryki, gdzie się potem dostaią w moc przedsiębierców tych wypraw, których ajentami zdaią się byź spekulanci Hollenderscy; bowiem naywiększey części tych wychodców niepodobna jest opłacć kosztów przeprawy i utrzymania się, z którego to powodu przez kilka lat odsługiwać ie muszą. Zazwyczay używaią ich do uprawy pustych gruntow w głębi Ameryki półnoeney, przyczem dla klimatu onymże niesłużącego, dla niedostatku i dla ciężkiey pracy, po naywiększey części giną.

Prusy.

Oto są (*wzmiankowane w przeszłym numerze gazety nas ey*) pierwsze Reskrypta Królewskie do Rady Stanu:

I. Postanowiłem w urządzeniu pod d. 22. Maia r. 1815 względem utworzyć się maiącey repr zentacyi Narodu, iż w Berlinie ma bydź ustanowiona Kommissya, którąby z światłych Urzędników kraiowych i Właścicieli gruntowych złożona, z trudniała się organizacyą Stanów prowincyonalnych i Reprezentantów Narodu, oraz ułożeniem Konstytucyi, według zasad objętych w wspomnionem urządzeniu, a to pod przewodnictwem Kanclerza Państwa. Woyna, tudzież oznaczenie stanu posiadłości i organizacya zarządu, wstrzymały dotąd przywiedzenie tego urządzenia do skutku. Dziś, po ustanowieniu Rady Stanu, chcę wziąć z pomiędzy niey Urzędnikow do wzmiankowaney Kommissyi, i uskutecznienie Moiego zamiaru teyże Radzie polecić. Do tey Kommissyi przeznaczam WPana, Kanclerza Państwa, iako Prezyduiącego; Xiążęcia Radziwiłła; Jenerała piechoty Hrabiego Gneisenau; Ministra Stanu Brockhausen; Ministra Stanu Barona Altenstein; Ministra Stanu Beyme; Ministra Stanu i Sprawiedliwości Kircheisen; Ministra Stanu Barona Humboldt; Ministra Stanu i Przychodów Hrabiego Bülow; Ministra Stanu i Spraw wewnętrznych Schuckmann; Ministra Stanu i Policyi Xiążęcia Wittgenstein; Ministra Sekretarza Stanu Klewitz; Jenerała-Porucznika i Jenerała-Adjutanta Knesebeck; Dziekana Hrabiego Spiegel; taynego Radcę Stägemann; Jenerała-Majora Grollmann; rzeczywistego taynego Radcę Poselstwa Ancillon; Radcę Stanu Rehdiger; taynego Radcę Sprawiedliwości i Professora Savigny; taynego Radcę Poselstwa Eichhorn; oraz iednego Członka z Prowincyi Nad-Reńskich, ktory późniey weydzie do Rady Stanu. — Kommissya ta zaymie się naprzód przyzwaniem Właścicieli gruntowych z Prowincyi; czynności iey będą przełożone na Radzie Stanu, która poda Mi swoie wnioski, po czem to, co daley wypadnie, postanowię. — W Berlinie d. 30. Marca 1817. roku.

(Podpisano) Fryderyk Wilhelm.

II. Jednym z pierwszych przedmiotów, które Radzie Stanu polecam, iest troskliwe zgłębienie załączonego, a przez Ministra Przychodów podanego proiektu do prawa względem podatków kraiowych. Do wypracowania tak ważnego przedmiotu, mianuię: Ministra Stanu Barona Humboldt, iako Prezyduiącego; Xiążęcia Radziwiłła; Xiążęcia Puttbus; rzeczywistego taynego Radcę Rejencyi Friese; rzeczywistego taynego Radcę skarbowego Ladenberg; rzeczywistego taynego Radcę Sprawiedliwości Diederichs; rzeczywistego taynego Radcę skarbowego Rother; taynego Radcę Poselstwa Hoffmann; Radcę Stanu Rehdiger; Radcę Stanu Scharnweber; taynego Radcę skarbowego Beguelin; taynego Radcę Rejencyi Dewitz; taynego Radcę skarbowego Ferber; 10 naczelnych Prezesów Prowincyi. Dzieło to ma bydź przedstawionem Radzie Stanu, którey zdania oczekuię do dalszego Moiego postanowienia. — W Berlinie d. 30. Marca 1817.

(Podpisano) Fryderyk Wilhelm.

Dnia 30. Marca posunął Król Jmć. Pruski wielu Officerów na wyższe stopnie, a między niemi Jenerałowie Majorowie: Kessel, Xiążę Biron, Hrabia Schlieffen, Bronikowski, Gaudi, Rauch, Horn, Dobschütz, Krafft, Hrabia Lindenau i Schöler, Poseł Pruski w Petersburgu, zostali Jenerałami Porucznikami etc.

Omyłka. W przeszłym numerze gazety naszey, pod artykułem: Francya, w wierszu 4tym, zamiast proiekt do prawa względem dozorców cła, poprawić: względem cła